

Ακολουθήσέ με

στο ωδείο

Ηρώδη του Αττικού

Εικ. 1 Το ωδείο του Ηρώδη του Αττικού.

«Έχει, μάλιστα,
το ωδείο (της Πάτρας)
αξιόλογη
διακόσμηση
ανάμεσα στα άλλα
ωδεία των Ελλήνων,
εκτός βέβαια από
το αθηναϊκό· αυτό
ήταν ανώτερο και
ως προς το μέγεθος
και ως προς την όλη
κατασκευή»

Παυσανίας, *Ελλάδος
περιήγησις*, Αχαϊκά 20.6
(ελεύθερη απόδοση)

Το αθηναϊκό ωδείο, στο οποίο αναφέρεται ο περιηγητής Παυσανίας, είναι γνωστό στους περισσότερους ως *Ηρώδειο*. Το συναντά κανείς στη νότια πλαγιά της Ακρόπολης, πολύ κοντά στο αρχαίο θέατρο του Διονύσου. Πολλοί από εσάς μπορεί να το έχετε επισκεφθεί ήδη για να παρακολουθήσετε μία θεατρική παράσταση, μία συναυλία ή κάποια άλλη καλλιτεχνική εκδήλωση κι ίσως ακόμη να έχετε εντυπωσιαστεί από την ιδιαίτερη αίσθηση που προσφέρει ο χώρος. Πόσο γνωστή είναι όμως η ιστορία του μνημείου αυτού και τι μυστικά να κρύβονται άραγε στο ξεχωριστό αυτό οικοδόμημα;

Ήταν το νεότερο ωδείο που χτίστηκε στην αρχαία Αθήνα μετά το ωδείο του Περικλή (μέσα 5ου αι. π.Χ.) στην ίδια περιοχή και το ωδείο του Αγρίππα στην αγορά της πόλης (1ος αι. π.Χ.). Πρόκειται για τρία κτήρια-σταθμούς στην ιστορία της αρχιτεκτονικής των αρχαίων ωδείων γιατί, μέσα από τη μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, μπορούμε να παρακολουθήσουμε την εξέλιξή τους από τον παλαιότερο μέχρι το νεότερο αρχιτεκτονικό τύπο. Με αφετηρία, λοιπόν, το ωδείο του Περικλή στη μορφή «υπόστυλης αίθουσας», περνάμε στα «ορθογώνια ωδεία» με τα *εδώλια* τους τοποθετημένα σε ημικυκλική διάταξη και καταλήγουμε στα «ημικυκλικά ωδεία», που στην ουσία ήταν θέατρα με μικρότερες όμως διαστάσεις (βλ. έντυπο «Από το ξύλο στην πέτρα. Η εξέλιξη του θεατρικού οικοδομήματος στην αρχαιότητα», σελ. 29 και σελ. 31).

Το νεότερο ωδείο, λοιπόν, που απέκτησε η Αθήνα ήταν ημικυκλικό και κατασκευάστηκε μετά

τα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. (μεταξύ των ετών 160 και 169 μ.Χ.) με χρήματα που έδωσε ο Ηρώδης ο Αττικός, ένας πλούσιος Αθηναίος πολιτικός, ρήτορας και δάσκαλος, για να τιμήσει τη μνήμη της γυναίκας του Ρήγιλλας. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως για μουσικές εκδηλώσεις, αλλά και άλλου είδους παραστάσεις, και ήταν ένα επιβλητικό μνημείο της εποχής του, φημισμένο για το μέγεθος και τη μεγαλοπρεπεία του. Κι αν σήμερα θυμίζει θέατρο, όπως και τα περισσότερα ημικυκλικά ωδεία που χτίστηκαν τη ρωμαϊκή εποχή, στην αρχαιότητα θα πρέπει να το φανταστούμε στεγασμένο (εικ. 2). Ωστόσο, η κατασκευή του έχει την ιδιαιτερότητα να μην ακολουθεί πιστά τα ρωμαϊκά πρότυπα. Αντί να χτιστεί, δηλαδή, σε επίπεδο έδαφος, είχε λαξευτεί στο βράχο της Ακρόπολης, όπως συνηθιζόταν στα ελληνικά θέατρα. Γι' αυτό το λόγο, άλλωστε, δεν χρειάστηκε να κατασκευαστεί βάση από θολωτές κατασκευές, τοίχους, δηλαδή, που ενώνονται μεταξύ τους με καμάρες και τόξα, για τη στήριξη του *κόιλου*.

Τη λαμπρή ιστορία του ωδείου τερμάτισε έναν αιώνα περίπου αργότερα, το 267 μ.Χ., η σαρωτική επιδρομή των Ερούλων, ενός βαρβαρικού λαού με σκανδιναβική προέλευση που στο πέρασμά του λεηλάτησε και διέλυσε αρκετές πόλεις της αρχαίας Ελλάδας. Το κτήριο καταστράφηκε από πυρκαγιά, όπως και πολλά άλλα δημόσια, αλλά και ιερά οικοδομήματα της Αθήνας, και δεν ξαναχτίστηκε ποτέ. Προς το τέλος των ρωμαϊκών χρόνων, τον 3ο αι. μ.Χ., ενσωματώθηκε στο τείχος που χτίστηκε στην πόλη. Μετά από πολλούς αιώνες, τον 13ο αιώνα μ.Χ.,

χρησιμοποιήθηκε και πάλι σε οχυρωματικά έργα της Αθήνας. Ο ψηλός τοίχος της *σκηνης* του ενσωματώθηκε στο λεγόμενο «Ριζόκαστρο», το τείχος, δηλαδή, που περιέβαλε τη βάση του λόφου της Ακρόπολης. Σταδιακά το ωδείο καλύφθηκε από τεράστιες στρώσεις χωμάτων, με αποτέλεσμα η μορφή του να είναι δυσδιάκριτη.

Σήμερα, ανηφορίζοντας από τη Διονυσίου Αρεοπαγίτου στην πλακόστρωτη πλατεία έξω από το ωδείο, η πρόσοψη του οικοδομήματος προβάλλει επιβλητική (εικ. 3, 4). Ψηλοί τοίχοι, μεγάλα τοξωτά ανοίγματα, κόγχες και πύλες δημιουργούν μία εντυπωσιακή εικόνα. Η πρόσοψη βέβαια δεν διατηρείται ακέραιη. Τμήματά της έχουν καταρρεύσει, με αποτέλεσμα να έχει χάσει αρκετό από το αρχικό της ύψος, ενώ άλλα έχουν αφήσει ελάχιστα ίχνη πίσω τους. Τη μορφή που θα είχε στα αρχαία χρόνια μπορείτε να δείτε στην εικόνα 2. Πόσο έχει αλλάξει από τότε μέχρι σήμερα; Σύμφωνα με υπολογισμούς που έχουν κάνει οι μελετητές του ωδείου, η κορυφή της στο κέντρο (εικ. 2) έφτανε περίπου τα 44 μέτρα, ενώ σήμερα το ανώτερο σωζόμενο τμήμα της πρόσοψης (εικ. 3, 4) φτάνει περίπου τα 28 μέτρα. Ακόμη, κοιτάζοντας την εικόνα 2 θα παρατηρήσετε ότι μπροστά από τον τοίχο της σκηνης υπήρχε μία στενόμακρη αίθουσα με τοξωτά ανοίγματα. Πρόκειται για το λεγόμενο *μετασκήνιο*, το οποίο, όπως θα δούμε παρακάτω, προοριζόταν για την προετοιμασία των καλλιτεχνών. Σήμερα μόνο χαμηλά ερείπια έχουν απομείνει από αυτό (εικ. 3, 4).

Στην πρόσοψη είχαν διαμορφώσει και τις εισόδους του κτηρίου. Αυτή είναι μια ιδιαιτερότητα του Ηρωδείου. Καθώς χτίστηκε στην πλαγιά της Ακρόπολης, ο αρχιτέκτονας δεν μπορούσε να δημιουργήσει ανοίγματα στον τοίχο του κοίλου, όπως συνθιζόταν στα ρωμαϊκά θέατρα. Έτσι, λοιπόν, βρήκε αυτή την πρωτότυπη λύση δημιουργώντας τέσσερις πύλες, ανά δύο αριστερά και δεξιά από τον τοίχο της σκηνης (εικ. 2). Σήμερα αυτές που βρίσκονται δίπλα ακριβώς από τον τοίχο διατηρούνται καλύτερα, από τις άλλες δύο όμως μόνο μερικά τμήματά τους έχουν απομείνει (εικ. 3, 4).

Από τις πύλες αυτές, λοιπόν, θα ξεκινήσουμε τον περίπατό μας στο ωδείο.

Εικ. 2 Αναπαράσταση του ωδείου σε μακέτα (Μ. Κορρές).

Εικ. 3, 4 Η πρόσοψη του ωδείου.

Δεξιά διακρίνεται το ανώτερο σωζόμενο τμήμα της, στο κέντρο ο τοίχος της σκηνης και τα ερείπια του μετασκήνιου.

Εικ. 2

Εικ. 3

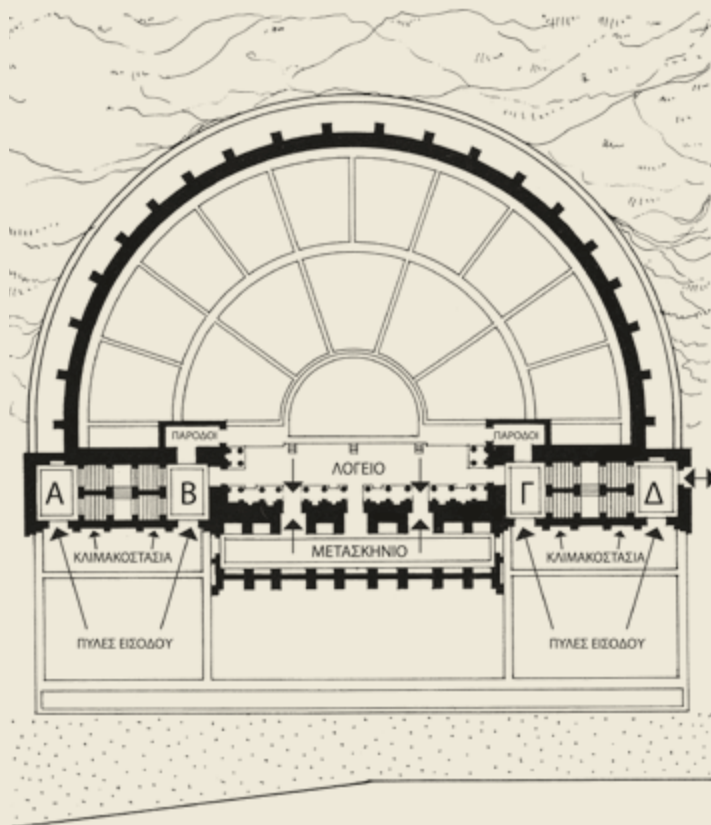

Εικ. 4

Στάση 1η: Οι αίθουσες εισόδου

Καθεμία από τις τέσσερις πύλες οδηγούσε σε μία ορθογώνια αίθουσα. Αν κοιτάξετε την κάτοψη του ωδείου (εικ. 5), θα εντοπίσετε τις αίθουσες με τα γράμματα Α, Β, Γ και Δ. Από εκεί μπορούσε κανείς να φτάσει σε διαφορετικά σημεία του κτηρίου. Για παράδειγμα, οι αίθουσες Β και Γ οδηγούσαν τους καλλιτέχνες στο *λογείο*, το υπερυψωμένο πάτωμα, δηλαδή, μπροστά από τη σκηνή πάνω στο οποίο εμφανίζονταν. Οι ίδιες αίθουσες όμως οδηγούσαν τους θεατές και στις *παρόδους*, τους στεγασμένους διαδρόμους που ανοίγονται ανάμεσα στο κοίλο και το λογείο και καταλήγουν στην *ορχήστρα*.

Οι τέσσερις αίθουσες εξυπηρετούσαν ακόμη και όσους ήθελαν να ανέβουν στο ανώτερο τμήμα του κοίλου. Ο αρχιτέκτονας φρόντισε να κατασκευαστούν ανάμεσα στις αίθουσες κάθε πλευράς (Α, Β και Γ, Δ) σκάλες που κατέληγαν στο *διάζωμα*, τον οριζόντιο διάδρομο που χωρίζει το κοίλο σε κάτω και άνω τμήμα. Είναι οι ίδιες σκάλες που ανεβαίνουμε και σήμερα για να μπούμε στο ωδείο. Το κοινό όμως είχε και άλλες επιλογές: να κατευθυνθεί, δηλαδή, ακόμα και σε δρόμους της πόλης, όπως στον *Περίπατο* που κύκλωνε τους πρόποδες της Ακρόπολης ή στον δεύτερο όροφο της στοάς του Ευμένη στα δεξιά του ωδείου (εικ. 2). Από τη στοά του Ευμένη σήμερα σώζονται μόνο τα κατάλοιπα ενός τοίχου με τοξωτά ανοίγματα. Κατασκευάστηκε περίπου τρεις αιώνες νωρίτερα από το Ηρώδειο, με δωρεά που έκανε στους Αθηναίους ο βασιλιάς της Περγάμου Ευμένης ο Β΄ (197-159 π.Χ.). Η στοά εξυπηρετούσε τις ανάγκες των παραστάσεων του Διονυσιακού θεάτρου. Ήταν, δηλαδή, ένας χώρος όπου θα μπορούσαν να καθίσουν οι θεατές στη διάρκεια των διαλειμμάτων, κάτι σαν το φουαγιέ των σημερινών θεάτρων, αλλά και καταφύγιο στην περίπτωση που έβρεχε δυνατά, αφού τις μέρες που διεξάγονταν τα Μεγάλα Διονύσια (τέλος Μαρτίου-αρχές Απριλίου) ήταν η πιο βροχερή περίοδος του χρόνου.

Εικ. 5 Κάτοψη του ωδείου.

Στάση 2η: Το κοίλο

Οι σειρές των καθισμάτων που κατασκευάσαν πάνω από τις παρόδους ένωσαν το κοίλο με το κτήριο της σκηνής (εικ. 6). Το κάτω κοίλο έχει είκοσι σειρές καθισμάτων. Η πρώτη σειρά όμως διαφέρει από τις υπόλοιπες. Λέγεται *προεδρία* και σε αυτή κάθονταν οι επίσημοι. Γι' αυτό το λόγο τα καθίσματά της φτιάχτηκαν με ξεχωριστή φροντίδα. Έχουν στήριγμα για την πλάτη, ενώ αυτά που βρίσκονται στα άκρα κάθε κερκίδας έχουν και στήριγμα για τα χέρια, διακοσμημένα στη βάση τους με πόδια λιονταριού. Μάλιστα, ένας διάδρομος χωρίζει την προεδρία από τις υπόλοιπες σειρές που προορίζονταν για τους απλούς θεατές. Ιδιαίτερα επιμελημένη όμως είναι και η τελευ-

Εικ. 6 Το κοίλο.

ταία σειρά του κάτω κοίλου. Έχει και αυτή στήριγμα για την πλάτη, σχηματίζοντας έτσι μία δεύτερη προεδρία. Το άνω κοίλο, πάλι, υπολογίζεται ότι είχε και αυτό 19 σειρές απλών καθισμάτων. Οι τελευταίες από αυτές δεν έχουν αναστηλωθεί σήμερα. Έτσι, ενώ

στην αρχαιότητα το ωδείο χωρούσε 6.000 θεατές, σήμερα η χωρητικότητά του φθάνει τις 5.000. Οι διαστάσεις του πάντως μόνο με αρχαία θέατρα μπορούν να συγκριθούν, αφού τα ωδεία της ρωμαϊκής εποχής ήταν πολύ μικρότερα.

Στάση 3η: Η ορχήστρα

Η ορχήστρα, με διάμετρο που φτάνει τα 19 μέτρα, έχει σχήμα πετάλου και είναι στρωμένη με ασπρόμαυρες μαρμάρινες πλάκες σε σχήμα ρόμβου. Γύρω από αυτή δημιουργήθηκε ένας αγωγός καλυμμένος και αυτός με μαρμάρινες πλάκες. Για να διοχετεύονται τα νερά της βροχής έξω από το θέατρο, στις πλάκες αυτές ανοίχτηκαν τρύπες. Ακόμη, για να διευκολύνονται οι συντελεστές των θεαμάτων, προκειμένου να ανεβαίνουν από την ορχήστρα στο λοгейό, είχαν κατασκευαστεί σκάλες στο μπροστινό τοίχο του βάθρου.

Στάση 4η: Η σκηνή

Ακόμα κι αν η σκηνή δεν σώζεται σήμερα όπως θα ήταν στην αρχαιότητα, κοιτάζοντάς την αντιλαμβάνεται κανείς ότι ήταν από τα πιο εντυπωσιακά μέρη του ωδείου (εικ. 1). Πράγματι, οι καλλιτέχνες στο λοгейό πρέπει να κινούνταν μπροστά από ένα μεγαλοπρεπές φόντο. Η πρόσοψη της σκηνής, ο τοίχος, δηλαδή, που έβλεπαν οι θεατές από το κοίλο, ήταν καλυμμένη με πολύχρωμες μαρμάρινες πλάκες και ήταν ακόμη διακοσμημένη με μικρές ορθογώνιες και μεγάλες τοξωτές κόγχες μέσα στις οποίες θα πρέπει να φανταστούμε ότι υπήρχαν αγάλματα. Μάλιστα, μπροστά από τις κόγχες που ανοίγονται δίπλα από τις τρεις πόρτες είχαν κατασκευάσει βάθρα με κίονες. Σήμερα μόνο το κάτω μέρος έχει σωθεί από αυτά, όμως στην εικόνα 7 μπορείτε να δείτε τη μορφή που πιθανόν να είχαν. Φαίνεται, δηλαδή, ότι τα βάθρα έμοιαζαν με μικρούς ναούς, με αποτέλεσμα να αναδεικνύονται ακόμα καλύτερα τα αγάλματα. Κι αν αναρωτιέστε γιατί η πρόσοψη είχε τόσα πολλά τοξωτά ανοίγματα, θυμηθείτε ότι τα ωδεία, επειδή ήταν κτήρια στεγασμένα, χρειαζόνταν αρκετό φωτισμό στο εσωτερικό τους. Ο μόνος τρόπος για να γίνει αυτό ήταν με τη δημιουργία πολλών παραθύρων.

Οι τρεις πόρτες οδηγούσαν στο μετασκήνιο, το οποίο, όπως είδαμε παραπάνω, χρησιμοποιούσαν οι καλλιτέχνες. Το δάπεδό του διακοσμούσε ένα εντυπωσιακό ψηφιδωτό. Παρόμοια ψηφιδωτά που έχουν βρεθεί και σε άλλα σημεία του ωδείου, όπως στις ορθογώνιες αίθουσες δίπλα από τη σκηνή, φανερώνουν πως κάθε μέρος του κτηρίου, ακόμα και οι εσωτερικοί χώροι, ήταν ιδιαίτερα πολυτελείς.

Από τότε μέχρι σήμερα

Οι δεκαετίες ανασκαφές που έγιναν στο χώρο του ωδείου από το 1847 έως το 1857 αποκάλυψαν τελείως το μνημείο από τα χώματα που κάλυπταν το μεγαλύτερο μέρος του. Αποκάλυψαν όμως και τη βίαιη καταστροφή του. Το κοίλο, για παράδειγμα, δεν θύμιζε σε τίποτα την εικόνα που έχει σήμερα, αφού το μεγαλύτερο τμήμα του ήταν κατεστραμμένο. Μετά την ανασκαφή του φαίνεται ότι το ωδείο εγκαταλείφθηκε και πάλι και χρειάστηκε να περάσουν πολλά χρόνια για να συντηρηθούν ορισμένα τμήματά του.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 το ενδιαφέρον για τη χρήση του Ηρωδείου στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών που ξεκίνησε τότε, οδήγησε σε εκτεταμένα έργα. Στόχευαν στη στερέωση των τμημάτων του μνημείου που δεν σώζονταν καλά και στην αποκατάσταση της αρχικής του μορφής, στο βαθμό που αυτό μπορούσε να γίνει. Το 1957 το ωδείο ξαναβρήκε τη χαμένη του αίγλη και έκτοτε χρησιμοποιείται κάθε καλοκαίρι για διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, κυρίως στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών. Μάλιστα, το 2002 ξεκίνησε ένα νέο πρόγραμμα εργασιών για τη συστηματική προστασία, αναστήλωση και ανάδειξη τόσο του ωδείου όσο και της Στοάς του Ευμήνη.

Και κάτι ακόμα...

Η στέγη του ωδείου πρέπει να ήταν ένα μεγάλο τεχνολογικό επίτευγμα όχι μόνο για τα χρόνια εκείνα, αλλά και με τα μέτρα της δικής μας εποχής. Κατασκευασμένη, όπως μαθαίνουμε από τις πηγές, από ξύλο κέδρου που ήταν ιδιαίτερα δαπανηρό, φαίνεται ότι δεν στηριζόταν πάνω σε κατακόρυφα στηρίγματα κι αυτό είναι πολύ εντυπωσιακό, δεδομένου ότι κάλυπτε έναν πολύ μεγάλο χώρο. Ίσως έτσι δικαιολογείται και το υπερβολικό πάχος των τοίχων του ωδείου, οι οποίοι θα έπρεπε να συγκρατήσουν το τεράστιο βάρος της στέγης.

Εικ. 8 Η αναστήλωση της μίας παρόδου.

Εικ. 7 Αναπαράσταση των βάθρων στην πρόσοψη της σκηνής (Φ. Βερσάκης).

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π. (2009), «Σύντομο περίγραμμα της έρευνας για το Διονυσιακό θέατρο», στο συλλογικό έργο: *Θέατρο και κοινωνία στη διαδρομή της ελληνικής ιστορίας, Μελέτες από μια ημερίδα προς τιμήν της Α. Ραμού-Χασιμάδη* (σελ. 83-109), Αθήνα: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών - Ινστιτούτο του Βιβλίου Α. Καρδαμίτσα.

Γώγος Σ. (2008), *Τα αρχαία ωδεία της Αθήνας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Κορρές, Μ. (χ.χ.), *Ωδείον Ηρώδου του Αττικού* (Προέλευση: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αθηνών).

Παπαχατζής, Ν. (1994), *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις: Αττικά*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Πηγές από το διαδίκτυο

Διαδικτυακός τόπος Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού: http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=6622 και http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=6623]

Στεγασμένοι χώροι μουσικής της αρχαιότητας: το Ηρώδειο. Περίληψη της ομιλίας του καθ. Μ. Κορρέ στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (20 Μαρτίου 2012). Διαθέσιμη στον διαδικτυακό τόπο: http://www.diazoma.gr/gr/Page_03-02_Content.asp?Article=298

Περιοδεία του Προέδρου του Διαζώματος κ. Σταύρου Μπένου στους αρχαίους χώρους θέασης της Αθήνας, (2009-2010). Διαθέσιμο στο: http://www.diazoma.gr/200-Stuff-05-Varius/Tour-019_Limnos-v2.pdf

Ωδείο Ηρώδου του Αττικού (2009), ΥΠ.ΠΟ.-Τ.Δ.Π.Ε.Α.Ε. Επιτροπή Ωδείου Ηρώδου του Αττικού και Στοάς Ευμένους Νότιας Κλιτύος Ακροπόλεως. Διαθέσιμο στο: <http://www.diazoma.gr/200-Stuff-15-Paratiritirio/DataSheet-OdeioHrodou-v1.pdf>

Προέλευση εικόνων

Εικ. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αθηνών

Εικ. 5: Γώγος Σ. (2008), *Τα αρχαία ωδεία της Αθήνας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Συντονισμός έργου: Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος
Σουζάνα Χούλια - Καπελώνη, Αρχαιολόγος
Σχεδιασμός περιεχομένου - γενική επιμέλεια: Έλενα Μπαζίνη, Αρχαιολόγος
Γραφιστική & καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπύλιος Πίστας, Γραφίστας
Κείμενα: Μαρία Αγγελάκου, Αρχαιολόγος
Ηλεκτρονική επεξεργασία: Ειρήνη Σταυριανού, Γραφίστας
Παιδαγωγική επιμέλεια: Χρύσα Αθιανού, Εκπαιδευτικός
Διορθώσεις κειμένων: Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια

ISBN: 978-960-386-225-3

©2015 Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη της σημασίας του θεάτρου στην αρχαιότητα και σήμερα» (κωδικός MIS 339817) υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.